

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA
MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

G‘AFUR G‘ULOM

HAYOTI VA IJODINI O‘RGANISH BO‘YICHA

Dastur va uslubiy qo‘llanma

Toshkent – 2020

Mazkur dastur va uslubiy qo‘llanma XX asr o‘zbek adabiyotining yirik namoyandasi G‘afur G‘ulomning hayoti va ijodini oliy ta‘lim muassasalarida o‘qitish uchun ishlab chiqildi.

Unda G‘afur G‘ulom hayoti va ijodining barcha jabhalari qamrab olindi. G‘afur G‘ulom hayoti va faoliyatiga doir ma‘lumotlar aniq manbalar asosida yoritib berilgan, shuningdek, G‘afur G‘ulom ilgari surgan g‘oyalarni talaba-yoshlarga sodda va tushunarli qilib etkazish maqsadida XX asr o‘zbek adabiyotining o‘ziga xos muhim jihatlariga murojaat qilinib, bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar, milliy istiqloq g‘oyasi bilan hamohang jihatlarini singdirishga harakat qilindi.

Mazkur dastur va uslubiy qo‘llanma G‘afur G‘ulom hayoti va ijodini o‘rganish yuzasidan o‘quv mashg‘ulotlarini olib boruvchi oliy ta‘lim muassasalarining professor-o‘qituvchilari uchun mo‘ljallangan.

Mas‘ul muharrir:

Shuhrat Sirojiddinov,
filologiya fanlari doktori, professor

Tuzuvchi:

Abdulla Ulug‘ov,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Taqrizchilar:

Bahodir Karimov,
filologiya fanlari doktori, professor

Abdumurod Tilavov,
filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Mazkur uslubiy qo‘llanma Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2020-yil 21-avgustdagi 1-sonli yig‘ilishida muhokama qilingan va nashrga tavsiya etilgan.

I. KIRISH

Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodini oʻqitish boʻyicha dastur oliy taʼlim muassasalari uchun moʻljallangan. Unda mazkur kursning maqsadi, vazifalari va mazmuni ifodalangan boʻlib, Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodi, shoir, yozuvchi, tarjimon, adabiyotshunos sifatidagi faoliyati yoritilgan. Ularni singdirish dasturda belgilangan mavzular boʻyicha oʻtiladigan turkum mashgʻulotlar orqali amalga oshiriladi.

II. FAKULTATIV OʻQUV KURSINING MAQSADI

Talaba-yoshlarda milliy qadriyatlarga hurmat ruhini tarbiyalash, ulugʻ ajdodlarimiz bosib oʻtgan hayot yoʻlini oʻrnak sifatida koʻrsatish, Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodini oʻrganishning zaruriyatini tushuntirish, XX asar oʻzbek adabiyoti namoyandalarining milliy gʻoya targʻibotidagi oʻrnini birgina Gʻafur Gʻulom faoliyati misolida ochib berish, Gʻafur Gʻulom asarlarining bugungi milliy maʼnaviyatimiz, boy madaniy merosimiz xazinasida tutgan oʻrnini, qadr-qimmatini asoslashdan iborat.

III. FAKULTATIV OʻQUV KURSINING VAZIFALARI

- XX asr boshidagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda Gʻafur Gʻulom va u mansub avlod faoliyatining tutgan oʻrni va mavqeyini ochib berish;
- Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodiga doir muhim maʼlumotlarni tarixiy dalillar asosida xolisona yoritib berish;
- yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, maʼrifat va taraqqiyotga boshlash yoʻlida Gʻafur Gʻulom faoliyatidan, asarlaridan foydalanishni targʻib etish;
- Gʻafur Gʻulom hayot yoʻli va faoliyatidagi fidoyilik, maʼrifatparvarlik, erkparvarlik, toʻgʻrisoʻzlik, adolatlilik kabi fazilatlarining maʼnaviy-axloqiy mohiyati va bugungi kun yoshlari kamolotidagi ahamiyatini tushuntirish;
- Gʻafur Gʻulomning shoir, adib sifatidagi faoliyati, tarjimalari, tanqidiy maqolalari mohiyati, maʼno-mazmuni, gʻoyaviy maqsadlarini bugungi kun nuqtai nazaridan kelib chiqib tahlil qilish.

IV. FAKULTATIV OʻQUV KURSINI OʻZLASHTIRISHGA OOʻYILADIGAN TALABLAR:

- XX asr oʻzbek adabiyoti namoyandalari, xususan, Gʻafur Gʻulom faoliyatining bugungi milliy mafkuramiz bilan hamohang jihatlarini anglab etishlari;
- Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodi yuzasidn maʼlumotga ega boʻlishlari, oʻzlashtirgan bilimlarni toʻgʻri mushohada eta olishlari;

- Gʻafur Gʻulomning sheʻriyati, nasriy asarlari bilan tanishish, ularda aks ettirilgan gʻoyalarni talqin qila olishlari;
- Gʻafur Gʻulomning shoir sifatidagi qiyofasini ochib beruvchi “Sen etim emassan”, “Vaqt”, “Sogʻinish” kabi asarlarini oʻrganish;
- Gʻafur Gʻulomning nasriy asarlari bilan tanishish, ularning XX asr oʻzbek adabiyotidagi oʻrni haqida tasavvurga ega boʻlishlari.

V. FAKULTATIV OʻQUV KURSINING BOSHQA FANLAR BILAN BOGʻLIQLIGI

Fakultativ oʻquv kursi “milliy uygʻonish adabiyoti”, “oʻzbek adabiyoti tarixi”, “pedagogika”, “tarix”, “madaniyatshunoslik”, “milliy matbuot”. “siyosatshunoslik”, “milliy gʻoya va mafkura” va ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan oʻzaro aloqador hisoblanadi.

VI. FAKULTATIV OʻQUV KURSINING HAJMI VA MAZMUNI

Fakultativ oʻquv kursining hajmi:

	Mashgʻulot turi	Ajratilgan soat
	Maʼruza	8
	Muloqot	4
	Munozara	4
	Taqdimot	4
	JAMI:	20

Mashgʻulotlarning mavzulari, mazmuni, kutiladigan natija va ularga ajratilgan soatlarning miqdori:

	Mavzular	Mazmuni	Kutiladigan natija	soat
MAʼRUZALAR				8
1	Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodi	Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodi, u yashagan davr ijtimoiy-siyosiy jarayonlari haqida maʼlumot beriladi. Gʻafur Gʻulom ijodini oʻrganishning ahamiyati tushuntiriladi. Gʻafur Gʻulom dunyoqarashi kengayishiga muhim taʼsir koʻrsatgan omillar izohlanadi.	XX asr oʻzbek adabiyotining oʻziga xos xususiyatlari haqida Gʻafur Gʻulom hayoti va ijodi misolida tushuncha hosil qiladilar, XX asrdagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlari haqida tasavvurga ega boʻladilar. Ijodkor dunyoqarashi kengayishiga muhim taʼsir koʻrsatgan omillar haqida xulosa chiqarish koʻnik-	2

			malari hosil bo'ladilar.	
2	G'afur G'ulomning shoir, adib sifatidagi faoliyati.	XX asr o'zbek adabiyoti rivojida G'afur G'ulom ijodining roli yoritib beriladi. G'afur G'ulomning she'riy, nasriy asarlari haqida ma'lumot beriladi.	XX asr o'zbek adabiyoti rivojida G'afur G'ulom asarlari o'ziga xos o'rin tutishini anglab etadilar	2
3	G'afur G'ulom she'riyati	G'afur G'ulomning shoir sifatidagi faoliyati bilan tanishtiriladi. G'afur G'ulom she'riyatining o'ziga xos jihatlari, unda aks ettirilgan g'oyalar tahlil qilinadi.	G'afur G'ulom she'riyati millat manfaati uchun xizmat qilganligi haqida tasavvurga ega bo'ladilar. Uning she'riy to'plamlari bilan tanishadilar. G'afur G'ulom she'riyatining o'ziga xos jihatlari, unda aks ettirilgan g'oyalarni tushunib yetadilar.	2
4	G'afur G'ulom nasriy asarlari.	G'afur G'ulomning "Mening o'g'rigina bolam", "Shum bola", "Netay", "Yodgor" kabi nasriy asarlari tahlil qilinadi	G'afur G'ulomning siyosiy-ijtimoiy qarashlari, adib ijodiga sho'ro mafkurasining ta'sirini, XX asrdagi ijtimoiy-siyosiy jarayonni bugungi kun nuqtayi nazaridan baholash ko'nikmasiga ega bo'ladilar	2
SUHBAT-MULOQOTLAR				4
1	G'afur G'ulom ijodining XX asr o'zbek adabiyotidagi o'рни	G'afur G'ulom XX asrning murakkab ijtimoiy-siyosiy sharoitida yashagani va ijodidagi xususiyatlar sho'ro mafkurasi talablari bilan bog'liqligi, u milliy turmush voqeligini yuksak insonparvarlik nuqtai nazaridan yoritgani, asarlarida Sharqona falsafa va yorqin obrazlilik bo'rtib turishi, bu uning "Turksib yo'llarida", "Sen yetim emas-san", "Vaqt", "Sog'inish",	XX asr ijtimoiy-siyosiy voqealari G'afur G'ulom va boshqa ijokorlar faoliyatiga o'z ta'sirini o'tkazgani, ularning asarlarida sho'ro mafkurasi chuqur iz qoldirgani to'g'risida tasavvurga ega bo'lishadi.	2

		“Shum bola”, “Mening o‘g‘rigina bolam”, “Bilib qo‘yki, seni Vatan kutadi” kabi asarlarida o‘z ifodasini topgani tahlil qilinadi.		
2	G‘afur G‘ulom asarlarida milliy turmush voqeligining aks etishi.	G‘afur G‘ulomning she‘riy, nasriy asarlarida XX asrning muhim ijtimoiy-siyosiy voqealariga sho‘ro mafkurasi nuqtai nazari-dan munosabat bildirilgani, “Sen yetim emassan”, “Sog‘inish”, “Vaqt”, “Shum bola”, “Yodgor” kabi asarlarida milliy turmush voqeligi ishonarli va ta’sirchan ifodalangani asoslab beriladi.	G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi va u yashagan davr to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘ladi. G‘afur G‘ulom hayotini o‘rganishning maqsad va mohiyatidan hamda mamlakatimizda san‘at va adabiyot sohasida amalga oshirilayotgan yangilanish jarayonlaridan xabardor bo‘ladi. Talabada G‘afur G‘ulom va sho‘ro zamonida yashagan shoir, adiblar ijodini xolisona baholash ko‘nikmalari paydo bo‘ladi.	2
MUNOZARALAR				4
1	G‘afur G‘ulomning “Sen yetim emassan” she‘ri	G‘afur G‘ulomning “Sen yetim emassan” she‘ri 1941-yil 25-iyunda – urushning dastlabki kunlarida yozilgani, unda yuksak insonparvarlik g‘oyalari ilgari surilgani, she‘rda shoir o‘zining ruhiy iztiroblarini ifodalagani, har qanday urushga nafrat bildirgani, inson millati, irqi, diniy e’tiqodidan qat’i nazar, ehtiromga munosib ekanini ta’kidlagani to‘g‘risida ma’lumot beriladi.	XX asrda insoniyat o‘z boshidan ikkita jahon urushini kechirgani, urushlar tufayli millionlab odam halok bo‘lishi, bolalar yetim qolishi, shahar va qishloqlar vayron bo‘lishi, urushlar insoniyat uchun mislsiz fojialar keltirishi to‘g‘risida yangi bilimlarga ega bo‘lishadi.	2
2	“Shum bola” asarining tarbiyaviy ahamiyati	“Shum bola” qissasida birinchi jahon urushi, chor hukumati zulmi, manfaatparast, mutaassib, johil	Yoshlar ushbu qissani o‘rganish davomida inson faqatgina moddiy boylik bilan yashay	2

		<p>din ahllari, mahalliy amaldorlarning kaltabinligi kishilar boshiga ko'p kulfat keltirgani, odamlarning yashashi, hayot kechirishi juda qiyinlashib ketganligi, ishsizlik, ocharchilik avj olgani, ko'pchilik sarson-sargardon bo'lib qolgani qiziqarli voqealar asosida ko'rsatilgani, asarda jaholat oqibatlarini, ma'rifatdanbebahralikning ayanchli oqibatlarini bayon etishni maqsad qilib olinishi drama voqealari misolida asoslanadi. Yoshlar ta'lim olishi va kamolga etishida ijtimoiy va oilaviy muhit alohida o'rin tutishini drama negizida tushuntirishga urg'u beriladi.</p>	<p>olmasligi, unda ma'naviy, jismoniy hamda ruhiy boylik ham bo'lishi lozimligini anglab yetadilar, qissadagi har bir obraz tabiati orqali o'sha davr ijtimoiy muhiti, insonlar dunyoqarashi, axloqi to'g'risida xulosalar chiqarishadi. Qissadagi obrazlar orqali jamiyatdagi ilmlilar bilan ilmsizlar, ma'rifatlilar bilan johillar, ogohlar bilan loqaydlar o'rtasidagi kurash tasvirlanganligini anglab etadilar.</p>	
TAQDIMOT				4
1	G'afur G'ulom – ulug' shoir	<p>G'afur G'ulom ijtimoiy hayotdagi o'zgarishlarga faollik bilan munosabat bildirgani, tenglik, ozodlik, inson huquqlarini himoya qilishni yoqlab chiqqani haqida she'rlari asosida so'z yuritiladi. G'afur G'ulomning she'rlari falsafiy fikrlarga yo'g'rilgan, umuminsoniy qadriyatlarga ulug'langan asar sifatida ham qimmatli ekanligi asoslab beriladi.</p>	<p>G'afur G'ulom she'rlari teran ma'noli, ijtimoiy kuchli, his-hayajonga to'la lirikaning go'zal namunasi ekani to'g'risidagi o'z bilimlarini oshirib boradilar.</p>	2
2	G'afur G'ulom – ulug' yozuvchi	<p>G'afur G'ulomning adib sifatidagi faoliyati yoritib beriladi. G'afur G'ulom ijtimoiy turmushdagi qoloqliklardan qutilish,</p>	<p>G'afur G'ulom hikoya, qissalarida ijtimoiy voqelikka zamonning ilg'or qarashlaridan kelib chiqib qaragani,</p>	2

	<p>johilikka barham berishda adabiyot va san'atga katta e'tibor qaratganligi to'g'risida fikr-mulohazalar bildiriladi. U "Shum bola", "Yodgor", "Netay", "Mening o'g'rigina bolam" kabi asarlari, 80dan ortiq fel'etonida milliy turmushimizdagi asl ahvolni millatdoshlarimizga ma'lum qilganligi ta'kidlab o'tiladi.</p>	<p>hodisalarni mayin kulgi-ga yo'g'rilgan o'tkir hajv bilan ifodalagani, Sharq ertaklariga xos sarguzashtlar bayoni va qoliplash usulidan mohirona foydalanganini anglab etadi.</p>	
--	--	---	--

VII. "G'AFUR G'ULOM HAYOTI VA IJODI" KURSINI O'QITISHNING O'QUV-USLUBIY TA'MINOTI

"G'AFUR G'ULOM HAYOTI VA IJODI" KURSINING SILLABUSI

Fanning qisqacha tavsifi						
OTMning nomi va joylashgan manzili:						
Kafedra:	Adabiyotshunoslik nazariyasi va zamonaviy adabiy jarayon					
Ta'lim sohasi va yo'nalishi:						
Fanni (kursni) olib boradigan o'qituvchi to'g'risida ma'lumot:			e-mail:			
Dars vaqti va joyi:			Kursning davomiyligi:			
Individual grafik asosida ishlash vaqti:						
Fanga ajratilgan Soatlar	Auditoriya soatlari				Mustaq	
	Ma'ruza:	8	Seminar	12	il ta'lim:	0
Fanning boshqa fanlar bilan bog'liqligi (prerekvizitlari):	Fakultativ o'quv kursi – "Milliy uyg'onish adabiyoti", "O'zbek adabiyoti tarixi", "Pedagogika", "Tarix", "Madaniyatshunoslik", "Milliy matbuot". "Siyoatshunoslik", "Milliy g'oya va mafkura" va ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan o'zaro aloqador hisoblanadi.					

Fanning mazmuni	
Kursning maqsad va vazifasi:	<p>Fanning asosiy maqsadi – Talaba-yoshlarda milliy qadriyatlarga hurmat ruhini tarbiyalash, ulug‘ ajdodlarimiz bosib o‘tgan hayot yo‘lini o‘rnak sifatida ko‘rsatish, G‘afur G‘ulom hayoti va ijodini o‘rganishning zaruriyatini tushuntirish, XX asr o‘zbek adabiyoti namoyandalarining milliy g‘oya targ‘ibotidagi o‘rnini G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi misolida ochib berish, G‘afur G‘ulom asarlarining bugungi milliy ma‘naviyatimiz, boy madaniy merosimiz xazinasida tutgan o‘rni, qadr-qimmatini asoslashdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – XX asrda o‘lkamizda kechgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlarda adabiyotning tutgan o‘rni va mavqeyini G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi misolida ochib berish; – G‘afur G‘ulom hayoti va ijodiga doir muhim ma‘lumotlarni tarixiy dalillar asosida xolisona yoritib berish; – G‘afur G‘ulomning shoir, adib, tarjimon, adabiyotshunos sifatidagi faoliyatini atroflicha ochib berish; – yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ma‘rifat va taraqqiyotga boshlash yo‘lida G‘afur G‘ulom faoliyatidan, asarlaridan foydalanishni targ‘ib etish; – G‘afur G‘ulom hayot yo‘li va faoliyatidagi fidoyilik, ma‘rifatparvarlik, erkparvarlik, to‘g‘riso‘zlik, adolatlilik kabi fazilatlarining ma‘naviy-axloqiy mohiyati va bugungi kun yoshlari kamolotidagi ahamiyatini tushuntirish; – G‘afur G‘ulomning shoir, adib, tarjimon, adabiyotshunos sifatidagi faoliyati, tarjimalari, tanqidiy maqolalari mohiyatini, ma‘no-mazmunini, g‘oyaviy maqsadlarini bugungi kun nuqtayi nazaridan kelib chiqib tahlil qilish.
Talabalar uchun talablar	<p>Fakultativ kursni o‘zlashtirish jarayonida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - XX asr o‘zbek adabiyotining o‘ziga xos xususiyatlari; - G‘afur G‘ulomning hayoti va faoliyati; - yangi o‘zbek adabiyotining shakllanishiga xos xususiyatlari <i>haqida tasavvurga ega bo‘lishi</i>; - XX asr o‘zbek adabiyotiga davr ijtimoiy-siyosiy voqealari ta’sir ko‘rsatishi sabablari; - XX asr adabiyotidagi etakchi janrlar; - G‘afur G‘ulomning hayot yo‘li; - G‘afur G‘ulomning ijodi; - yangi adabiyotning shakllanishida G‘afur G‘ulom ijodining o‘rnini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; - XX asr o‘zbek adabiyoti namoyandalarining o‘lkamiz ijtimoiy-siyosiy hayotidagi rolini tushuntira bilish;

	<ul style="list-style-type: none"> - XX asr o‘zbek adabiyoti vakillarining hayoti va ijodini o‘rganilish darajasini tahlil qila olish; - adabiyotning ijtimoiy mohiyatini tushuntira bilish; - XX asr o‘zbek adabiyotining shakllanishiga sabab omillarni izohlay olish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.</i> 				
Elektron pochta orqali munosabatlar tartibi	Professor-o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi aloqa elektron pochta orqali ham amalga oshirilishi mumkin.				
Sillabus taqvim: O‘tiladigan mavzular ro‘yhati:					
	Mavzular	Ma’ruza	Suhbat-muloqot	Munozara	Taqdimot
	XX asr o‘zbek adabiyotining shakllanishi va tadriji. G‘afur G‘ulomning hayoti va ijodi	2 soat			
	G‘afur G‘ulom she’riyati	2 soat			
	G‘afur G‘ulomning dostonlari	2 soat			
	G‘afur G‘ulomning siyosiy-ijtimoiy qarashlari. G‘afur G‘ulom ijodi va milliy g‘oya targ‘iboti	2 soat			
	G‘afur G‘ulom – tarjimon		2 soat		
	G‘afur G‘ulom hikoyalari		2 soat		
	G‘afur G‘ulom qissalari			2 soat	
	“Shum bola” qissasining tarbiyaviy ahamiyati			2 soat	
	G‘afur G‘ulom – adabiyotshunos				2 soat
0	G‘afur G‘ulom ijodi va zamonaviy o‘zbek adabiyoti				2 soat
	Jami	8 soat	4 soat	4 soat	4 soat
	Asosiy adabiyotlar:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Karimov N., Salohiddinov M., Nazarov B., Normatov U., SHarafiddinov O. XX asr o‘zbek adabiyoti: Universitetlar va pedagogika institutlari bakalavr ixtisosini oluvchilar uchun darslik. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 1999 2. G‘ulom G‘. Tanlangan asarlar. – Toshkent: O‘zadabiynashr, 1953. 3. G‘ulom G‘. Asarlar. Besh tomlik. – Toshkent: O‘zadabiynashr, 1964-1966. 4. G‘ulom G‘. Adabiy – tanqidiy maqola- 			

	<p>lar. Ikki tomlik. – Toshkent: “Fan”, 1971-1972.</p> <p>5. G‘ulom G‘. Asarlar to‘plami. O‘n tomlik. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1970-1978.</p> <p>6. G‘ulom G‘. Tanlangan asarlar. Nazm va nasr. – Toshkent: G‘.G‘ulom nomidagi matbaa-ijodiy uyi, 2003.</p>
Qo‘shimcha adabiyotlar:	<p>1. Yoqubov H. G‘afur G‘ulom. – Toshkent: “O‘zadabiynashr”, 1959.</p> <p>2. Mamajonov S. Shoir va zamonaviylik. – Toshkent: “Fan”, 1963.</p> <p>3. Mamajonov S. G‘afur G‘ulom prozasi.– Toshkent: “Fan”, 1966.</p> <p>4. Mamajonov S. Uslub jilolari. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1972.</p> <p>5. Nazarov B. G‘afur G‘ulom olami. – Toshkent: “Fan”, 2004.</p> <p>6. To‘rabekova S. Til va uslub. – Toshkent: O‘zadabiynashr, 1963.</p> <p>7. Shukurov N. G‘afur G‘ulomning lirik poeziyadagi mahorati. – Toshkent: “Fan”, 1966.</p> <p>8. Akbarov A. SHoirning hayoti. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1973.</p> <p>9. G‘afur G‘ulomning badiiy olami. Maqolalar to‘plami. – Toshkent: “Fan”, 1984.</p> <p>10. Said Ahmad. Nazm chorrahasida. – Toshkent: “Yosh gvardiya”, 1982.</p> <p>11. SHarafiddinov O. Xalq baxtining otashin kuychisi. “Birinchi mo‘jiza” kitobida. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1979.</p> <p>12. Normatov U. G‘afur G‘ulom poeziyasining estetik prinsiplari. – “O‘zbek adabiyoti masalalari”, – Toshkent: “O‘zadabiynashr”, 1959.</p>
Fan dasturning informatsion-uslubiy ta‘minoti	<p>1. www.ziyonet.uz</p> <p>2. www.e-tarix.uz</p> <p>3. www.ziyouz.com</p>

**“G‘AFUR G‘ULOM HAYOTI VA IJODI” KURSINI O‘QITISHNING
MA‘RUZA TEXNOLOGIYASI**

Vaqt: 2 soat	Talabalar soni nafar
O‘quv mashg‘ulotining shakli	Muammoli ma‘ruza
Ma‘ruza mashg‘ulotining rejasi	
O‘quv mashg‘ulotining maqsadi: O‘zbek tili leksikaning mustaqillik sharoitidagi taraqqiyoti va rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash hamda bu jarayonda yuzaga kelgan leksik o‘zgarishlarni o‘qitishning eng samarali usullari asosida ko‘rsatib berishdan iboratdir.	
Pedagogik vazifalar: - o‘zbek tiliga davlat tili maqomi berilishi bilan bog‘liq jarayonlarni tanishtirish; - o‘zbek tili leksikasidagi faollashgan jarayonlarning turlari bilan tanishtirish; - terminlarning taraqqiyoti va rivojini ko‘rsatib berish;	O‘quv faoliyatining natijalari. <i>Talaba:</i> - o‘zbek tilining davlat tili maqomidagi masalasiga tavsif beradi; - leksik hodisalarning turlarini aytib beradi va izohlaydi; - terminlarni tasnifi orqali guruhlariga ajratadi.
O‘qitish uslubi va texnikasi	Vizual ma‘ruza, blits-so‘rov, bayon qilish, klaster, “BBB” texnikasi
O‘qitish vositalari	Ma‘ruzalar matni, e-board, tarqatma materiallar, grafik organayzerlar
O‘qitish shakli	Jamoa va guruh bo‘lib ishlash
O‘qitish shart-sharoiti	Elektron doska bilan jihozlangan xona

MA‘RUZA MASHG‘ULOTINING TEXNOLOGIK XARITASI

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat	
	O‘qituvchi	Talaba
1-bosqich. O‘quv mashg‘uloti-ga kirish. 10 daqiqa	O‘qituvchi mashg‘ulot mavzusini e‘lon qiladi. Dars maqsadini aniq tushuntiradi, har bir bosqich uchun ajratilgan vaqt hajmini aniqlaydi, darsdan kutilayotgan natijalarni eslatadi.	Talabalar mashg‘ulot mavzusi hamda bosqichlari, qoidalari, kutilayotgan natijalarni aniq tushunib oladilar. Jamoaviy ta‘limiy faoliyatga tayyor bo‘ladilar, mavzuga nisbatan qiziqish shakllanadi.
2-bosqich. Asosiy bosqich. 55 daqiqa	Ma‘ruza mashg‘uloti rejasi va tuzilishiga muvofiq ta‘lim jarayonini tashkil qiladi. (ma‘ruza matni tayanch o‘quv axborotida keltiriladi). Ma‘ruzani bayon qilish davomida interfaol o‘qitish	Mashg‘ulot mavzusi bo‘yicha nimalarni bilishlari, nimalarni bilishni istashlari aniqlashtirib olinadi va bunda jadvalning 3-ustuni darsning yakuniy bosqichida to‘ldiriladi. Talabalarda ta‘limiy faoliyatga

	<p>usullarini qo'llash orqali talabalarni faollashtirishga erishadi, talabalarga muammoli savollar bilan murojaat qiladi.</p>	<p>nisbatan motivatsiya rivojlanadi, o'qish-bilish faoliyatlari to'g'ri rejalashtiriladi. Ularda ta'limiy maqsadlar asosida hamkorlikda ishlash, izlanish ko'nikmalari tarkib topadi.</p> <p>Talabalar o'qituvchi bergan muammoli savollarga shaxsiy fikr, nuqtai nazarlaridan kelib chiqqan holda, erkin fikr bildiradilar.</p> <p>O'rganayotgan muammo yuzasidan shaxsiy fikr, munosabat tarkib topadi, talabalar faollashtiradi.</p> <p>Taqdimotda keltirilayotgan ma'ruza matnini tezis shaklida yozib oladilar.</p> <p>Talabalar faol hamkorlikda ta'lim olishni o'rganadilar, ularda onglilik va mas'uliyatlilik kabi kasbiy sifatlar shakllanadi.</p> <p>Refleksiya bosqichida talabalar o'qituvchi bergan muammoli savollar xususida fikrlaydilar, o'z nuqtai nazarlarini bildiradilar.</p>
<p>3-yakuniy bosqich. 10 daqiqa</p>	<p>Talabalarining ma'ruzada bayon qilingan keltirilgan o'quv axborotini o'zlashtirganligini aniqlash maqsadida ularga mavzu bo'yicha kichik esse yozish topshirig'i beriladi. Ilmiy axborot muhokama qilinadi.</p>	<p>Ilmiy axborot yozishda faol ishtirok etadilar.</p>
<p>Mustaqil ta'lim uchun topshiriq. 5 daqiqa</p>	<p>Mavzuni to'liq o'zlashtirish, muloqot vositalarining har biriga misollar tayyorlab kelish.</p>	<p>Mavzu bo'yicha maqola tayyorlaydilar.</p>

„KURS YUZASIDAN MASHG‘ULOTLAR VA MUSTAQIL TA‘LIM YUZASIDAN KO‘RSATMALAR

O‘qitishda kasbiy yo‘naltirilganlikni amalga oshirishdagi faoliyati.

Ta‘lim-tarbiya jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo‘llash yuzasidan o‘qituvchining amaliy faoliyati quyidagi bosqichlar:

- innovatsion texnologiyalarning metodologik asoslarini o‘zlashtirgan holda, uni pedagogik amaliyotda qo‘llash yo‘llarini belgilash;

- innovatsion texnologiyalar talablari asosida ta‘lim-tarbiya jarayonini loyihalash;

- o‘qitishning barcha shakllari: ma‘ruza, seminar, amaliy va laboratoriya mashg‘ulotlari, auditoriyadan tashqari mashg‘ulotlar, mustaqil ta‘limning didaktik maqsadlarini e‘tiborga olgan holda, innovatsion texnologiyalarni tanlash va joriy etish;

- o‘qitishning asosiy shakllari bo‘lgan ma‘ruza, seminar, amaliy va laboratoriya mashg‘ulotlarida o‘rganiladigan mavzu mazmunini e‘tiborga olgan holda, axborot-kommunikatsion va pedagogik innovatsiyalarni uyg‘unlashtirish va amalda qo‘llash;

- mazkur jarayondan olingan natijalarni tahlil qilish, umumlashtirish, talabalarning bilim, ko‘nikma va malakalaridagi bo‘shliqlarni aniqlash, ularni bartaraf etish yo‘llarini belgilashdan iborat.

Ta‘lim tizimida interfaol ta‘lim texnologiyalarining quyidagi shakllar mavjud:

Ta'lim innovatsiyalari bir necha turga ajratiladi:

1. Faoliyat yo'nalishiga ko'ra: pedagogik jarayonda yoki ta'lim tizimini boshqarishda qo'llaniladigan innovatsiyalar.

2. Kiritilgan o'zgarishlarning tavsifiga ko'ra: radikal, modifikatsiyalangan hamda kombinatsiyalangan innovatsiyalar.

3. O'zgarishlarning ko'lamiga ko'ra: tarmoq (lokal), modul va tizim innovatsiyalari.

4. Kelib chiqish manbaiga ko'ra: jamoa tomonidan bevosita yaratilgan yoki o'zlashtirilgan innovatsiyalar.

Zamonaviy ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li – bu mashg'ulotlarning interfaol metodlar yordamida tashkil etish.

“**Interfaol**” tushunchasi ingliz tilida “interact” (rus tilida “interaktiv”) “inter” – o'zaro, ikki taraflama, “act” – *harakat qilmoq, ish ko'rmoq* kabi ma'nolarni anglatadi.

Interfaol ta'lim – ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etishga asoslanuvchi ta'limdir.

Interfaollik ta'lim jarayoni ishtirokchilarining bilim, ko'nikma, malaka hamda muayyan axloqiy sifatlarni o'zlashtirish yo'lida birgalikda, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakatni tashkil etish layoqatiga egaliklaridir.

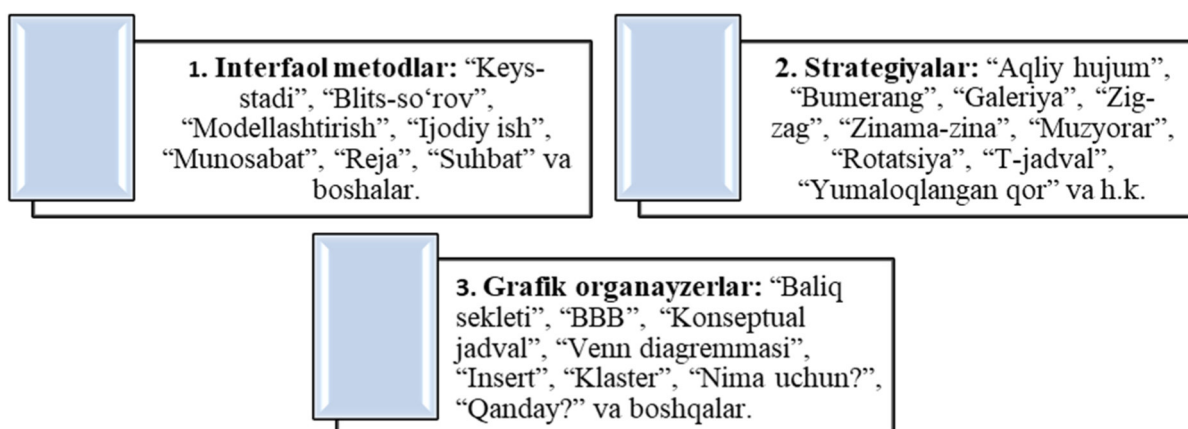
Mantiqiy nuqtai nazardan interfaollik, eng avvalo, ijtimoiy subektlarning suhbat, o'zaro hamkorlikka asoslangan harakat, faoliyat olib borishini ifodalaydi.

An'anaviy ta'limda ham, tabiiy ravishda, suhbat asosini axborot tashkil etadi. Ammo axborot uzatishning asosiy manbai o'qituvchining tajribasi bo'lib, bu jarayonda u etakchilik, dominantlik qiladi, ya'ni u darsga ajratilgan asosiy vaqtda bilimlarni og'zaki tarzida o'quvchi (magistrant)larga etkazib berishga intiladi. Faollik ko'rsatish o'qituvchigagina xos bo'lib, o'quvchi (magistrant)lar bu vaziyatda sust tinglovchi bo'lib qoladi. Ularning asosiy vazifasi o'qituvchini tinglash, zarur o'rinlarda yozish, savollar bilan murojaat qilinganida javob qaytarish, kam holatlarda ruxsat etilganidagina so'zlashdan iboratdir.

Interfaol ta'limning asosiy belgilari

Bugungi kunda respublika ta'lim muassasalarida interfaol ta'limning quyidagi eng ommaviy texnologiyalar qo'llanilmoqda:

Keyingi yillarda ta'limda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhim o'rin egallamoqda. Zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonining barcha imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda, shaxsni rivojlantirish, ijtimoiylashtirish va unda mustaqil, tanqidiy, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga yo'naltirish talab qilinmoqda. O'zida ana shu imkoniyatlarni namoyon eta olgan ta'lim *shaxsga yo'naltirilgan ta'lim* deyiladi. Ushbu ta'lim pedagog va magistrant o'rtasidagi o'zaro munosabat hamkorlik va tanlash erkinligiga asoslanib, magistrantni qadriyat sifatida e'tirof etilishi uchun sharoit yaratadi.

SHaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining quyidagi turlari farqlanadi:

1. Modulli ta'lim texnologiyasi.
2. Muammoli ta'lim texnologiyasi.
3. Interfaol ta'lim texnologiyasi.
4. Individual ta'lim texnologiyasi.
5. Masofaviy ta'lim texnologiyasi.
6. Kompyuter ta'lim texnologiyasi.
7. Hamkorlik ta'lim texnologiyasi.
8. Loyiha ta'lim texnologiyasi.
9. Dasturiy ta'lim texnologiyasi.
10. Tabaqalashtirilgan ta'lim texnologiyasi.
11. Rivojlantiruvchi ta'lim texnologiyasi.
12. O'yin texnologiyalari.
13. Gender ta'lim texnologiyasi.
14. Quvvatni tejoychi ta'lim texnologiyasi.

Mazkur ta'lim texnologiyalaridan *modulli ta'lim, muammoli ta'lim va interfaol ta'lim texnologiyalarini* faol qo'llash tavsiya qilinadi.

Ta'lim jarayonida faol qo'llanayotgan innovatsion texnologiyalardan biri **keys stadi** hisoblanadi. Keys texnologiyasi bugungi kungacha, asosan, iqtisod va huquq sohalarida qo'llab kelingan. Hozirgi paytda undan boshqa ijtimoiy-gumanitar fanlarda foydalanish ham ta'lim samaradorligini oshirishi e'tirof etilmoqda.

Keys-stadi – (inglizcha *case* – to'plam, aniq vaziyat, *stadi* – ta'lim) keysda bayon qilingan va ta'lim oluvchilarni muammoni ifodalash hamda uning maqsadga muvofiq tarzidagi echimi variantlarini izlashga yo'naltiradigan haqiqiy yoki sun'iy ravishda yaratilgan vaziyatni tahlil etishga asoslanadigan o'qitish metodi.

Keys-stadi usuli qo'llanilgan o'quv mashg'ulotining texnologik xaritasi
Ishlar bosqichi va mazmuni

Ishlar bosqichi va mazmuni	F a o l i y a t	
	Ta'lim beruvchi	Ta'lim oluvchi
Tayyorgarlik	Tanishish uchun talabalarga keys materiallarini tayyorlaydi va avvalgi mashg'ulotlarda tarqatadi.	Keys mazmuni bilan tanishadilar
1-bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (5 daq.)	1.1. O'quv mashg'ulotining mavzusi, maqsadi, kutilayotgan natijalar va uni olib borish rejasi bilan tanishtiradi. Keysning ahamiyati va uning kasbiy bilimlarni rivojlantirishga ta'sirini tushuntiradi.	Diqqat qiladilar.
2-bosqich. Bilimlarni faollashtirish (10 daq.)	2.1. Talabalar bilimini faollashtirish maqsadida mavzuning asosiy tushunchalari bo'yicha tezkor so'rov o'tkazadi (ilova). 2.2. Amaliy mashg'ulotda ishlash tartibi, baholash ko'rsatkichi va mezonlari bilan tanishtiradi (ilova).	Savollarga javob beradilar. Muhokama qiladilar, aniqlashtiruvchi savollar beradilar.
3-bosqich. Alohida ishlash (20 daq.)	3.1. Keys materiallarini muhokama qilishni tashkil qiladi, ishlash qoidasi, vaziyatlarni tahlil qilish chizmasi, muammolarning ifodalanishiga e'tibor berishlariga qaratadi. 3.2. Vaziyatni mustaqil tahlil qilish, muammoni ifodalash, yechish yo'llarini aniqlash, so'ngra uni yechish bo'yicha topshiriq beradi	Keys materiallarini muhokama qiladilar, aniqlaydilar, savollar beradilar. Tahlil qilish varag'ini mustaqil ravishda to'ldiradilar, muammoni yechadilar.
4-bosqich. Kichik guruhlarda ishlash (20 daq.)	4.1. Talabalarni kichik guruhlariga ajratadi va topshiriq beradi: vaziyatni muhokama qilish va tahlil qilib ko'rish, guruh uchun vaziyatni tahlil qilish varag'ini to'ldirish, yechish tartibini ishlab chiqish, topshiriqni yechish, taqdimotga tayyorlanish.	Keysni yechish va taqdimot varag'ini tayyorlash bo'yicha harakatlar qiladilar.
5-bosqich. Taqdimot (20 daq.)	5.1. Taqdimot, muhokama va guruhlar taqdimotini o'zaro baholashni tashkil qiladi. Javoblarni sharhlaydi, tahlil qilish va muammoli vaziyatni yechish jarayonida erishilgan xulosalarga e'tibor qaratadi.	Guruhlar taqdimot qiladilar. Boshqa talabalar munozarada ishtirok etadilar, savollar beradilar

KONSEPTUAL JADVAL

O'rganilayotgan tushuncha, hodisa, fikrlarni uch va undan ortiq jihat va ko'rsatkichlari bo'yicha taqqoslashni ta'minlaydi hamda bu yaxshi samara beradi. Tizimli fikrlashga o'rgatish, muammoni tahlil qilish, ma'lumotlarni tuzilmaga keltirish, tizimlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish, o'rganilayotgan hodisalarning muhim belgilarini aniqlash, tadqiqot yo'nalishini belgilash, internetda axborot qidirish uchun tayyanch so'z va iboralarni tanlash maqsadlarida tuziladi.

Jadval quyidagicha tuziladi: gorizontaal bo'yicha taqqoslanadigan tushunchalar, vertikal bo'yicha esa ularning taqqoslanadigan turli jihat va xossalari joylashtiriladi.

Konseptual jadvalda o'zlashtirilayotgan o'quv materialining ancha qismi ixcham shaklda ifodalanadi. Bunday jadval mashg'ulotning metodik ta'minotini yanada boyitadi. Muayyan matn bo'yicha konseptual jadvallarni mikroguruhlarda aqliy hujumdan foydalanib tuzish va ularni guruh bo'yicha muhokama qilib, eng maqbul variantini qabul qilish amaliy mashg'ulotlarning «anglash» fazasida yaxshi natija berishi mumkin. Konseptual jadval yordamida bir necha kasb yoki mutaxassisliklarni taqqoslash ham mumkin. Dars davomida o'tkazilayotgan munozara davomida talabalarga konseptual jadval tuzish topshirig'ini berish tavsiya etiladi. Bunday jadval tuzishni uyga vazifa sifatida berish esa talabalarning mustaqil bilish faoliyati yanada samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Fakultativ o'quv kursini o'qitishda **slaydlar, video, multivideo, qisqa metrajli hujjatli filmlardan** foydalanish mumkin. Shuningdek, mazkur kurs o'qitishning **an'anaviy va ilg'or usullarini, shuningdek, o'qitishning an'anaviy va ilg'or uslublarini, jumladan, ekspress so'rovlar, test so'rovlari, dasturiy o'qitish, davra suhbatlarini o'tkazish, muammoli o'qitish texnik vositalarini qo'llash, ekskursiya** va boshqa usullardan foydalanish orqali amalga oshiriladi.

Mustaqil ta'lim-tarbiya jarayoni mashg'ulotlari ma'ruza, muloqot, munozara, taqdimot tarzida tashkil etiladi. Ushbu mashg'ulotlar quyidagi algoritm (bilish, qo'llash, tahlil qilish va natija) asosida amalga oshiriladi.

Talabalarga fakultativ o'quv kursini zamonaviy usulda o'rgatish, ularning mustaqil bilim olishiga sharoit yaratish hamda olgan bilimni mustaqil ravishda baholash uchun quyidagilardan foydalaniladi:

– “aqliy hujum”, “debatlar” “reynstorming”, “klaster” (axborotni yig'ish), “sinkveyn” (axborotni yig'ish, “akvarium”, “charxpalak”, “g'oyalar bahsi”, “matbuot konferensiyasi” kabi yangi pedagogik texnologiyalaridan foydalanish;

– talabalarni oldindan tarqatma materiallar bilan ta'minlashga erishish;

– talabalarni kichik guruhlariga bo'lib, ularni murabbiy-ustozlar rahbarligida mustaqil bilim olishga o'rgatish;

– ma'ruza matnidagi jadval, diagramma va raqamli ma'lumotlarni oldindan tayyorlab, guruh talabalariga tarqatish (bu usul o'qituvchining vaqtini tejab, talabalarni ortiqcha yozishdan ozod qiladi);

- test savollari tuzish;
- “tayanch” iboralarni ishlab chiqib, talabalarga ularni mukammal o‘zlashtirishda ko‘maklashish;
- talabalarni zamonaviy kompyuter dasturlari asosida tayyorlangan slaydlar bilan ko‘rgazmali ma’ruza qilishga o‘rgatish kabi usullardan foydalanish mumkin.

MUSTAQIL TA’LIMNI AMALGA OSHIRISH

Talaba mustaqil tayyorlanganda fakultetning o‘quv kursi xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- tarqatma materiallar bo‘yicha fakultativ o‘quv kurs mavzularini o‘zlashtirish. Bunda o‘qituvchi asosiy material bayon qilinishiga alohida ahamiyat berishi lozim bo‘ladi. Tarqatma materiallar hajmi har bir mavzu bo‘yicha 3-5 sahifa bo‘lishiga erishish kerak. Bunday ish natijalari reyting nazoratining muvofiq bosqichlarida tekshiriladi;

- o‘qitish va nazorat qilishning avtomatlashtirilgan tizimlari bilan ishlash. Bu usul mashg‘ulotlar hamda mustaqil ishga tayyorgarlik ko‘rish jarayonida qo‘llanilishi mumkin;

- o‘z-o‘zini baholash orqali bilimni uzluksiz nazorat qilish. Talaba maxsus formula yordamida o‘z bilimini o‘zi baholaydi va maxsus nazorat daftarlariga qayd etib boradi;

- fakultativ o‘quv mavzulari bo‘yicha adabiyotlarni o‘rganish va tahlil qilish, qo‘shimcha adabiyotlar ishlash hamda ularni o‘rganish;

- talabalarning mustaqil ta’lim va taqdimot bilan bogliq holda fakultativ o‘quv kursining muayyan mavzularini chuqur o‘rganishi. Mustaqil ishning bu shakli barcha semestr talabalariga tavsiya etiladi;

- internet materiallari;

- audio manbalar;

- axborot-resurs markazlaridagi mavjud davriy matbuot materiallari;

- avtomatlashtirilgan o‘rgatuvchi nazorat qiladigan tizimlar bilan ishlash. Bu mashg‘ulotlar talabaning bilimlarini yanada mustahkamlaydi, tafakkurini boyitadi.

TAQDIMOTLARNI AMALGA OSHIRISH

Taqdimotlar fakultativ o‘quv kursida olingan bilim, malaka va ko‘nikmaning amalda qo‘llanilishi, ya’ni yangi shaxs madaniyati tarziga aylanganligi darajasini ko‘rsatuvchi indikator vazifasini o‘taydi. Taqdimotlar o‘quv taqvimiy rejada ko‘rsatilgan mavzular doirasida tavsiya etilgan mavzularga bag‘ishlanadi. Talabaning mavzuni tanlashiga imkon beriladi.

Taqdimotga tayyorlanish jarayonida talabaga quyidagi tavsiyalar va ko‘mak beriladi :

- fakultativ o‘quv kursi mavzulari bo‘yicha adabiyotlarni o‘rganish va tahlil qilish, qo‘shimcha adabiyotlar ustida ishlash hamda ularni o‘rganish;

- internet materiallarini topish va unumli foydalanish;

- audivizual manbalardan foydalanish;
- axborot resurslari markazidagi mavjud davriy matbuot materiallaridan foydalanish.

TAVSIYA ETILADIGAN TAQDIMOT MAVZULARI

1. XX asr o‘zbek adabiyotining yirik namoyandasi.
2. G‘afur G‘ulom hayoti va ijodiy faoliyatining o‘rganilishi.
3. G‘afur G‘ulomning ijtimoiy-siyosiy qarashlari.
4. G‘afur G‘ulomning ilk ijodi.
5. G‘afur G‘ulomning hikoyalari.
6. G‘afur G‘ulomning qissalari.
7. G‘afur G‘ulomning fel’etonlari.
8. G‘afur G‘ulomning “Sen yetim emassan” she’ri.
9. G‘afur G‘ulomning “Vaqt” she’ri.
10. G‘afur G‘ulomning adabiy-tanqidiy qarashlari.
11. G‘afur G‘ulom tarjima qilgan asarlar.
12. G‘afur G‘ulomning “Netay” asari.
13. G‘afur G‘ulomning “Yodgor” asari.
14. G‘afur G‘ulomning “Men – yahudiy” she’ri.
15. G‘afur G‘ulom ijodi va milliy g‘oya.
16. G‘afur G‘ulomning “Sog‘inish” she’ri.
17. G‘afur G‘ulomning “Shum bola” asari.
18. G‘afur G‘ulom ijodi va hozirgi o‘zbek she’riyati.
19. G‘afur G‘ulom – tarjimon.

FAKULTATIV KURS MAVZULARINING QISQACHA MAZMUNI

MA’RUZALAR

Birinchi mashg‘ulot: G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi.

O‘tkazish shakli: ma’ruza.

O‘qituvchi talabalarni G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi bilan aloqador eng muhim va asosli ma’lumotlar bilan tanishtiradi. Ijodkor yashagan tarixiy sharoit va davr ijtimoiy-siyosiy jarayonlari to‘g‘risida tasavvur uyg‘otadi. G‘afur G‘ulom hayoti va faoliyati tadqiq etilgan ishlar bilan tanishtiradi. G‘afur G‘ulomning hayoti va ijodiy faoliyatiga ta’sir ko‘rsatgan muhim ijtimoiy-siyosiy omillar izohlanadi. G‘afur G‘ulom hayoti va ijodini o‘rganishning ahamiyatini bugungi milliy g‘oya va mafkura negizida tushuntirib o‘tadi.

(Shu o‘rinda G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi yoritilgan tegishli multimedia materiallari namoyish etiladi)

Interfaol metod

Mazkur mashg'ulotda o'qituvchi didaktik o'yin texnologiyasi (matbuot konferensiyasi)dan foydalanadi. Matbuot konferensiyasi darsi o'qituvchining kirish so'z bilan ochiladi. U kirish so'zida darsning mavzusi, maqsadi va borishi bilan talabalarni tanishtirib, bugungi matbuot konferensiyasi G'afur G'ulom hayoti va ijodini o'rganishning muhim jihatlarini yoritish, ulug' ijodkor asarlarining bugungi milliy mafkuramizga mos keluvchi nuqtalarini tahlil qilish, G'afur G'ulom faoliyati va qarashlarining keng targ'ib etilishi va o'rganilishi masalalariga bag'ishlanishi, konferensiyada faylasuf-jamiyatshunos olimlar, san'at va davlat arboblari, soha mutaxassislari, shuningdek, respublikamiz ommaviy axborot vositalarining muxbirlari ishtirok etayotganligini qayd etadi.

“Matbuot konferensiyasi”da muxbirlarning rolini bajarayotgan talabalar olimlarga quyidagi savollar bilan murojaat etishlari mumkin:

1. XX asr o'zbek adabiyotining o'ziga xos xususiyatlari nimadan iborat?
2. G'afur G'ulom ijodiga ta'sir ko'rsatgan muhim omillarni ma'lum qiling.
3. G'afur G'ulom ijodi bo'yicha qanday tadqiqotlar yaratilgan?
4. G'afur G'ulom ijodiga sho'ro mafkurasi ta'sir ko'rsatgani sabablarini tushuntiring.

Qo'llash: tarixiy haqiqatni to'g'ri anglab etishda, G'afur G'ulom faoliyatining o'ziga xos jihatlarini belgilab olishda hamda “milliy uyg'onish adabiyoti”, “o'zbek adabiyoti tarixi”, “pedagogika”, “tarix”, “milliy matbuot” fanlarining tegishli mavzulariga qo'llash mumkin.

Natija: G'afur G'ulom G'afur G'ulom hayoti va ijodi to'g'risida tasavvurga ega bo'ladi. G'afur G'ulom hayotini o'rganishning maqsad va mohiyatidan hamda mamlakatimizda san'at va adabiyot sohasida amalga oshirilayotgan yangilanish jarayonlaridan xabardor bo'ladi. Talabada XX asr o'zbek adabiyoti namoyandalari hayoti va ijodini xolisona baholash ko'nikmalari paydo bo'ladi.

Tayanch tushunchalar: G'afur G'ulom, XX asr o'zbek adabiyoti, sho'ro davri, ijtimoiy-siyosiy voqelik, mafkura, ma'rifat, madaniyat, istiqloq, sotsialistik realizm metodi, sho'ro mafkurasi, umuminsoniy qadriyat.

Ikkinchi mashg'ulot: G'afur G'ulom she'riyati

O'tkazish shakli: ma'ruza.

O'qituvchi G'afur G'ulom she'riyatining o'ziga xos xususiyatlarini, shoir she'rlarining XX asr o'zbek adabiyotidagi o'rni xususidagi ma'lumotlarni etkazadi. XX asr o'zbek she'riyatini taraqqiyoti xususiyatlarini belgilashda G'afur G'ulom she'rlarining roli yoritib beriladi. Jamiyatni faqat ilmiy taraqqiyot, iqtisodiy yuksalish emas, balki ana shu taraqqiyot va yuksalishni amalga oshirishdagi ma'naviy poklik, go'zal axloq, ya'ni komil e'tiqod ijtimoiy qoloqlik sirtmog'idan asrashi, tanazzuldan qutqarishi mumkinligini G'afur G'ulom she'rlari misolida tushuntirib beriladi.

(Shu o'rinda G'afur G'ulom hayoti va ijodi yoritilgan tegishli multimedia materiallari namoyish etiladi)

Interfaol metod

Yoshlar uch guruhga bo'linib, 1-guruh pedagog, 2-guruh ta'lim oluvchi, 3-guruh esa kuzatuvchi mansub vakillar sifatida ishtirok etishadi. Mashg'ulot davomida olingan tushunchalar asosida XX asr o'zbek she'riyati xususida fikr yuritishadi. Talabalar tomonidan bildirilgan fikrlarning asosli ekanligiga qarab ruhan rag'batlantiriladi.

Qo'llash: tajribali pedagog, san'atshunos, tarixchi mutaxassislar bilan birgalikda interfaol uslubda mashg'ulot olib boriladi.

Natija: G'afur G'ulom she'riyatining zamonaviy o'zbek she'riyatida tutgan o'rni, ahamiyatini tushunib etadilar.

Tayanch iboralar: adabiyot, she'riyat, ijtimoiy hayot, sho'ro mafkurasi, obrazlilik, falsafiylik, milliylik, sinfiylik, umuminsoniylik, an'ana, yangilik, ijodkor uslubi.

Uchinchi mashg'ulot: G'afur G'ulom hikoyalari

O'tkazish shakli: ma'ruza.

O'qituvchi talabalarni G'afur G'ulom hikoyalari mavzusi, ularda yoritilgan muammolar bilan tanishtiradi. G'afur G'ulom hikoyalarining hajviy, yumoristik xarakteri, o'ziga xos jihatlari, unda aks ettirilgan g'oyalari, tahlil qilinadi. Adibning hikoyalari to'laligicha Istiqlol ruhi, maqsadlari bilan yo'g'rilganligi, millat manfaati uchun xizmat qilganligi bayon etiladi. G'afur G'ulom hikoyalarining ijtimoiy-siyosiy, madaniy hayotga o'tkazgan ta'siri, adib hikoyalarida milliy turmush voqeligi sho'ro mafkurasi talablari asosida talqin qilingani, G'afur G'ulom hikoyalarida aks etgan g'oyalarning bugungi kunga muvofiqligi masalalari bayon etiladi.

(Shu o'rinda G'afur G'ulom hayoti va ijodi mavzusidagi multimedia materiallari namoyish etiladi)

Interfaol metod

O'qituvchi yoshlarga FSMU texnologiyasining to'rt bosqichi yozilgan qog'oz varaqlarini tarqatadi va yakka tartibda ularni to'ldirishni iltimos qiladi.

Vazifa. G'afur G'ulom hikoyalarida qanday g'oyalarni aks ettirgan? savoli bo'yicha quyida fikrlaringizni bayon eting?

F – fikringizni bayon eting;

S – fikringizni izohlaydigan biron sabab ko'rsating;

M – ko'rsatgan sababingizni asoslovchi misol keltiring;

U – fikringizni umumlashtiring.

Yoshlarning o'zlari yozgan fikrlarini o'qib himoya qilishlari so'raladi. Bu texnologiya tinglovchilarni o'z fikrini himoya qilish, erkin fikrlash va o'z fikrini boshqalarga o'tkazish, ochiq holda bahslashish madaniyatini o'rgatadi. O'qituvchi esa ularning fikrlarini to'g'ri yo'naltirish orqali mavzuni to'g'ri anglashlariga harakat qiladi.

Qo'llash: adabiyotshunos, jurnalist, tarixchi, dinshunos mutaxassislar bilan birgalikda interfaol uslubda mashg'ulot olib boriladi.

Natija: yoshlarda G'afur G'ulomning shoir, adib, tarjimon sifatidagi faoliyati haqida tushuncha va tasavvurlar shakllanadi. G'afur G'ulomning milliy adabiyotimiz rivojiga qo'shgan ulushi, asarlari qanday maqsadlarga xizmat qilganligi, adabiy jarayonda faol ishtirok etgani masalalarini tahlil etadilar. "Chorbozorchi", "Mening o'g'rigina bolam", "Hasan kayfiy", "Afandi o'lmaydigan bo'ldi", "Jo'rabo'za" kabi asarlari misolida G'afur G'ulomning so'z san'atkori sifatidagi iqtidoriga baho berish imkoniga ega bo'ladilar. G'afur G'ulom asarlari bugungi kunda ham naqadar dolzarbligini anglab etadilar.

Tayanch tushunchalar: G'afur G'ulom, XX asr voqeligi, sho'ro mafkurasi, hikoya, hajv, yumor, milliy turmush, obrazlilik, insonparvarlik, mubolag'a, o'xshatish, falsafiylik.

To'rtinchi mashg'ulot: G'afur G'ulom qissalari.

O'tkazish shakli: ma'ruza.

O'qituvchi talabalarga G'afur G'ulom qissalari mavzusi, ularda e'tibor qaratilgan muammolar to'g'risida tushuncha berib, adibning "Shum bola", "Yodgor", "Netay" qissalari syujetini bayon etib, ulardagi personajlar xulq-atvorini tavsiflaydi. Yozuvchining ushbu qissalarida milliy turmush voqeligi xalq og'zaki ijodiga xos hajv, yumor asosida yoritilgani, bu G'afur G'ulomning adib sifatidagi o'ziga xos uslubini belgilaydigan xususiyat ekaniga e'tibor qaratiladi. G'afur G'ulom ayni qissalarida inson taqdiri murakkabligi, kishilar o'rtasidagi munosabatlar ziddiyatlarga to'laligini ko'rsatgani ta'kidlanadi.

(Shu o'rinda G'afur G'ulom hayoti va ijodi mavzusidagi multimedia materiallari namoyish etiladi)

Interfaol metod

Yoshlar 2 guruhga bo'linadilar. 1-guruh G'afur G'ulom qissalari to'g'risidagi maqolalarini, 2-guruh G'afur G'ulomning milliy o'zlik, qadriyatlar xususidagi qarashlarini tahlil etadilar. Mashg'ulot jarayonida olingan tushuncha va ma'lumotlar asosida to'g'ri va noto'g'ri fikrlash holatlari ko'rsatib beriladi. Talabalar tomonidan bildirilgan fikrlarning asosli ekanligiga qarab, ma'nan rag'batlantiriladi.

Qo'llash: talabalarni G'afur G'ulom qissalari bilan tanishtirish XX asr o'zbek adabiyoti xususiyatlarini bilib olish, "Shum bola", "Yodgor", "Netay" qissalarida milliy turmush voqeligi ta'sirchan tasvirlanganini tushunishda qo'l keladi. Bunda jurnalistika, tarix, adabiyotshunoslik sohasi mutaxassislarining fikrlari muhim ahamiyatga ega.

Natija: G'afur G'ulom qissalarida XX asrdagi ijtimoiy hayot qiziqarli badiiy uslubda ko'rsatilgani, ularda personajlar sarguzashti qiziqarli bayon qilinganini tushunib etadilar. "Shum bola", "Yodgor", "Netay" qissalarida bayon qilingan

voqealarda milliy turmushimizning turli jihatlari gavdalantirilganidan xabardor bo'lishadi.

Tayanch tushunchalar: XX asr ijtimoiy voqeligi, qissa, syujet, personaj, sarguzasht, hajv, yumor, badiiy konflikt, voqealar rivoji, insonparvarlik.

MULOQOTLAR

Birinchi mashg'ulot: G'afur G'ulom she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari.

O'tkazish shakli: muloqot.

XX asr o'zbek adabiyoti mumtoz adabiyotidan farqli holda, o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanligi, ayni holat, ayniqsa, she'riyatda yorqin ko'rinishi, o'zbek she'riyatida uzoq asrlar mobaynida aruz she'r tizimi hukmronlik, arab she'riyatiga xos ushbu tuzim o'rnini XX asrga kelib, barmoq she'r tizimi egallagani, ayni she'r tizimi aruz she'r tizimiga qaraganda o'zbek tili tabiatiga mosligi, Fitrat, Cho'lpon singari ijodkorlar o'zbek adabiyotini shakl va mazmun jihatdan yangilashni boshlab bergani, G'afur G'ulom, Oybek, Hamid Olimjon, Maqsud SHayxzoda, Mirtemir, Zulfiyalar avlodi buni sharaf bilan davom ettirgani, jumladan, G'afur G'ulom she'rlarida zamonaviy she'riyatdagi eng ilg'or jihatlar namoyon bo'lgani, shoirning "Turksib yo'llarida", "Sen etim emassan" kabi she'rlari bunga aniq misol bo'la olishi tahlil qilib ko'rsatiladi.

Interfaol metod

Mashg'ulot zamonaviy pedagogik texnologiyaning "munozarali dars" metodi asosida o'tkaziladi. Mashg'ulot o'qituvchining kirish so'zi bilan ochiladi. O'qituvchi kirish so'zini tugagandan so'ng "munozarali dars"ning talablarini tushuntiradi. Bu quyidagilardan iborat:

1. Guruh talabalari kontingentdan kelib chiqqan holda, 3 yoki 4 jamoaga ajratiladi.

2. Jamoa o'ziga nom tanlaydi (jamoaning nomi falsafiy-estetik ma'noni anglatishi kerak)

3. Har bir jamoa o'zining etakchisi – liderini saylaydi. Jamoaning fikrini lider ayta olishi mumkin, qo'shimchalar liderning fikridan keyin bildiriladi.

4. Baholashda jamoa a'zolarining javobidagi mustaqil fikrlash, ilmiy asoslash, hayotiy isbotlash masalalari ham hisobga olinishi ta'kidlanadi.

Bir jamoa ikkinchi jamoa fikrini tanqid qilishi, sharhlashi, qo'shimcha fikr bildirish va ilmiy savollar bilan murojaat qilishi mumkin. Munozarali darsda jamoalarga quyidagi savollar beriladi:

1-jamoaga. G'afur G'ulom she'rlari XX asr o'zbek adabiyotida qanday o'rin tutadi?

2-jamoaga. G'afur G'ulom she'rlari Oybek, Hamid Olimjon she'rlaridan qaysi jihatlari ko'ra farq qiladi?

3-jamoaga. Gʻafur Gʻulom sheʻriyatga qaysi shoirlar ijodi samarali taʻsir koʻrsatgan?

Qoʻllash: mashgʻulot tarixchi, adabiyotshunos, jurnalist, siyosatshunoslar, huquqshunoslar, maʼnaviyat targʻibotchilari, hayot tajribasiga ega boʻlgan mutaxassislar bilan birgalikda olib boriladi.

Natija: Talabalar Gʻafur Gʻulom sheʻriyatining oʻziga xos xususiyatlari, shoirning erkin vazndagisheʻrlaridagi publitsistik jarangdor ohang, hayot voqeligi shoʻro mafkurasi talablariga muvofiq talqin etilgani, ayni chogʻda ularda insonparvarlik gʻoyalari ulugʻlangani toʻgʻrisida yangi bilimlarga ega boʻlishadi.

Tayanch tushunchalar: Gʻafur Gʻulom, sheʻriyat, ijtimoiy voqelik, milliy turmush, shoʻro mafkurasi, insonparvarlik, milliylik, obrazlilik, tashbeh, sifatlash, jonlantirish, mubolagʻa.

Ikkinchi mashgʻulot: Gʻafur Gʻulom nasriy asarlari

Oʻtkazish shakli: muloqot

Gʻafur Gʻulom nasriy asarlari XX asr oʻzbek adabiyoti tarixida oʻziga xos oʻrin tutishi, adibning hikoya, qissa, felʼetonlarida maʼrifatdan bebahralikdan kelib chiqqan qoloqlik, jaholat qiziqarli voqea, komik holat va personajlarning kulgili xatti-harakati orqali ochib berilishi, Gʻafur Gʻulomning nasriy asarlarida hayot haqiqatini buzmaganda, syujet yaratish, personajlar obrazini gavdalantirishda badiiy toʻqima, fantaziya, xalq ogʻzaki ijodidan keng foydalanilgani, “Joʻraboʻza”, “Kulgi hikoyalar” toʻplamlarida XX asr 30-yillar oʻzbek adabiyoti xususiyatlari aks etishi, “Mening oʻgʻrigina bolam”, “Hasan Kayfiy”, “Shum bola”, “Netay”, “Yodgor” asarlarida milliy turmushimiz manzaralari taʻsirchan tasvirlangani bayon qilinadi.

Interfaol metod

Mazkur mashgʻulotda oʻqituvchi didaktik oʻyin texnologiyasi (matbuot konferensiyasi)dan foydalanadi. Matbuot konferensiyasi darsi oʻqituvchining kirish soʻz bilan ochiladi. U kirish soʻzida darsning mavzusi, maqsadi va borishi bilan talabalarni tanishtirib, bugungi matbuot konferensiyasi Gʻafur Gʻulom nasriy asarlarini oʻrganish masalalariga bagʻishlanishini qayd etadi. Konferensiyada adabiyotshunoslar, faylasuf-jamiyatshunos olimlar, sanʼat va davlat arboblari, soha mutaxassislari, shuningdek, respublikamiz ommaviy axborot vositalarining muhbirlari ishtirok etayotganligini qayd etadi.

“Matbuot konferensiyasi”da muxbirlarning rolini bajarayotgan talabalar olimlarga quyidagi savollar bilan murojaat etishlari mumkin:

1. Gʻafur Gʻulom nasriy asarlari qanday mavzularga bagʻishlangan?
2. Gʻafur Gʻulom hikoyalarida milliy turmush voqeligi qanday aks etgan?
3. Gʻafur Gʻulom qissalarida personajlar xarakteri qanday yoritilgan?
4. Gʻafur Gʻulom nasriy asarlari adabiyotshunoslikda qanday talqin qilingan?

Qoʻllash: tarixiy haqiqatni toʻgʻri anglab etishda, Gʻafur Gʻulom ijodiy faoliyatining oʻziga xos jihatlarini belgilab olishda hamda “milliy uygʻonish

adabiyoti”, “o‘zbek adabiyoti tarixi”, “pedagogika”, “tarix”, “milliy matbuot” fanlarining tegishli mavzulariga qo‘llash mumkin.

Natija: G‘afur G‘ulom hayoti va ijodi to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘ladi. G‘afur G‘ulom hayotini o‘rganishning maqsad va mohiyatidan hamda mamlakatimizda san‘at va adabiyot sohasida amalga oshirilayotgan yangilanish jarayonlaridan xabardor bo‘ladi. XX asr o‘zbek adabiyotining o‘ziga xos xususiyatlarini bilib olish, G‘afur G‘ulom ijodini xolisona baholash ko‘nikmalari paydo bo‘ladi.

Tayanch tushunchalar: G‘afur G‘ulom, hikoya, qissa, fel’eton, hajv, yumor, kulgi, ijtimoiy voqelik, milliy turmush, sho‘ro siyosati, insonparvarlik.

MUNOZARALAR

Birinchi mashg‘ulot: G‘afur G‘ulomning “Shum bola” asari
O‘tkazish shakli: munozara.

Mashg‘ulot avvalida “Shum bola” asarining yozilishiga turtki bo‘lgan omillar, qissada XX asr boshida o‘lkamizdagi nochor turmush manzarasi bola nigohi orqali ko‘rsatilganiga to‘xtalinadi. Shundan so‘ng qissa syujeti personajning qiziqarli sarguzashtiga asoslangani, qissada milliy turmushimizdagi qoloqlik mayin kulgi bilan qalamga olingani, asarda bolalar o‘yinlari maroq bilan tasvirlangani, ishsizlik tufayli kishilar juda qiynalib qolganiga e‘tibor qaratilgani, qissada SHarq ertaklari, sarguzasht asarlarga xos ko‘pgina jihatlar bo‘rtib turishi, jumladan, unda syujetga yo‘l-yo‘lakay kirib keluvchi yangi voqealar va personajlar ko‘pligi, “Shum bola” yumoristik, satirik ruhga yo‘g‘rilgan asar ekanligi to‘g‘risida ma‘lumot beriladi.

Interfaol metod

Mashg‘ulot zamonaviy pedagogik texnologiyaning “munozarali dars” metodi asosida o‘tkaziladi. Mashg‘ulot o‘qituvchining kirish so‘zi bilan ochiladi. O‘qituvchining kirish so‘zi tugagandan so‘ng “munozarali dars”ning talablarini tushuntiradi. Bu quyidagilardan iborat:

1. Guruh talabalari kontingentdan kelib chiqqan holda, 3 yoki 4 jamoaga ajratiladi.

2. Jamoa o‘ziga nom tanlaydi (jamoaning nomi falsafiy-estetik ma‘noni anglatishi kerak)

3. Har bir jamoa o‘zining etakchisi – liderini saylaydi. Jamoaning fikrini lider ayta olishi mumkin, qo‘shimchalar liderning fikridan keyin bildiriladi.

4. Baholashda jamoa a‘zolarining javobidagi mustaqil fikrlash, ilmiy asoslash, hayotiy isbotlash masalalari ham hisobga olinishi ta‘kidlanadi.

Bir jamoa ikkinchi jamoa fikrini tanqid qilishi, sharhlashi, qo‘shimcha fikr bildirish va ilmiy savollar bilan murojaat qilishi mumkin. Munozarali darsda jamoalarga quyidagi savollar beriladi:

1-jamoaga. G‘afur G‘ulom ijodida “Shum bola” qissasi qanday o‘rin tutadi?

2-jamoaga. “Shum bola” qissasida ijtimoiy voqelik qanday yoritilgan?

3-jamoaga. “Shum bola” asarida qanday personajlar obrazi gavdalantirilgan?

Qo‘llash: mashg‘ulot tarixchi, adabiyotshunos, jurnalist, ma’naviyat targ‘ibotchilari, hayot tajribasiga ega bo‘lgan mutaxassislar bilan birgalikda olib boriladi.

Natija: Talabalar “Shum bola” qissasida XX asr boshida o‘lkamizdagi ijtimoiy hayot voqeligi o‘ziga xos uslubda badiiy aks ettirilgani, asarda satirik, yumoristik ruh kuchli ekanligi, undagi personajlarning har biri esda qolarli, ta’sirchan badiiy obraz darajasiga ko‘tarilgani, qissada sarguzasht asarlarga xos xususiyatlar bo‘rtib turishi to‘g‘risida yangi-yangi bilimlarga ega bo‘lishadi.

Tayanch tushunchalar: G‘afur G‘ulom, “Shum bola”, qissa, sarguzasht asar, suujet, satira, yumor, personaj, ijtimoiy voqelik, milliy turmush, insonparvarlik.

Ikkinchi mashg‘ulot: “Sen etim emasan” ning tarbiyaviy ahamiyati.

O‘tkazish shakli: munozara.

O‘qituvchi talabalarga o‘zbek she‘riyatining durdonalaridan biri hisoblangan “Sen etim emasan” she‘rining asosiy mohiyatini, g‘oyaviy maqsadlarini bayon qilib beradi. “Sen etim emasan” ning o‘z davrida, juda zarur vaqtda yaratilganligi izohlab o‘tadi. Ushbu she‘rda jaholat, ilmsizlik, tarbiyasizlikka qarshi ma’rifat ulug‘lanishi, urush, zo‘ravonlik qoralanishi, urush vayronagarchchilik keltirishi hayotiy misollar orqali asoslanadi. Yoshlar ta’lim olishi va insonparvar, vatanparvar bo‘lib kamolga etishida ijtimoiy va oilaviy muhit alohida o‘rin tutishini “Sen etim emasan” she‘ri negizida tushuntirishga urg‘u beriladi.

Interfaol metod

Mashg‘ulot zamonaviy pedagogik texnologiyaning “insert texnikasi” metodi asosida o‘tkaziladi. Mazkur metod talabalarda yangi axborotlar tizimini qabul qilish va bilimlarni o‘zlashtirishni engillashtirish maqsadida qo‘llaniladi, shuningdek, bu metod talabalar uchun xotira mashqi vazifasini ham o‘taydi. O‘qituvchi yangi mavzu mohiyatini yorituvchi matn talabalarga tarqatadi. Talabalar individual tarzda matn bilan tanishib chiqib, o‘z shaxsiy qarashlarini maxsus belgilar orqali ifodalaydilar. Matn bilan ishlashda talabalarga quyidagi maxsus belgilardan foydalanish tavsiya etiladi:

“V” – tanish ma’lumot.

“?” – mazkur ma’lumotni tushunmadim, izoh kerak.

“Q” – bu ma’lumot men uchun yangilik.

“–” bu fikr yoki mazkur ma’lumotga qarshiman?

Belgilangan vaqt yakunlangach, talabalar uchun notanish va tushunarsiz bo‘lgan ma’lumotlar o‘qituvchi tomonidan tahlil qilinib, izohlanadi, ularning mohiyati to‘liq yoritiladi. Savollarga javob beriladi va mashg‘ulot yakunlanadi.

Natija: yoshlar ushbu she‘rni o‘rganish davomida urush insoniyatga fojialar keltirishi, urush kishilarning bunyodkorlik mehnati natijalarini barbod qilishi, urush jaholat natijasi ekani, u tufayli ming-minglab kishilar halok bo‘lishi, bolalar etim qolishi, shahar va qishloqlar vayron bo‘lishi, xalqlar o‘rtasida o‘zaro

dushmanlik kayfiyati paydo bo'lishi, odamlar orasida adovat, nizo kuchayishi, adolatsizlik, zulm, zo'ravonlik avj olishini anglab etadilar.

Tayanch tushunchalar: "Sen etim emasan", urush, jaholat, zulm, zo'ravonlik, she'riy uslub, adolat, inson qadri, vatanparvarlik, milliy qadriyat.

TAQDIMOTLAR

Birinchi mashg'ulot: G'afur G'ulomning "Vaqt" she'ri.

O'tkazish shakli: taqdimot.

Taqdimotda G'afur G'ulomning "Vaqt" she'rida kuchli ehtiros, hayotga ishonch bilan qarash kayfiyati ifodalangani, unda o'tgan, hozirgi va kelgusi zamon yaxlit idrok etilgani, bir nafas olgulik muddat ham vaqt ekanligi, zamonlar – kunlar, tunlar, oylar, yillar ana shunday bir nafas olgulik vaqtlardan tashkil topishi, lahzalar ichida juda ko'p voqealar sodir bo'lishi, shuning uchun ko'z ochib yumguncha o'tgan vaqt haam qadrli ekani, oltin taroziga olmos toshlarni qo'yib ham lahzaning qiymatini baholab bo'lmasligi, lahzalar to'xtamasdan o'tishi, vaqt har bir kishidan o'z qadrini so'rashi rang-barang obrazlar orqali ta'sirchan ifodalanishi aytib o'tiladi.

Qo'llash: mashg'ulot pedagog, tarixchi, adabiyotshunos, jurnalist, ma'naviyat targ'ibotchilari, hayot tajribasiga ega bo'lgan mutaxassislar bilan birgalikda olib boriladi.

Natija: Talabalar G'afur G'ulomning "Vaqt" she'ri falsafiy ruhga yo'g'rilgan eng yaxshi asarlardan biri sifatida XX asr o'zbek adabiyotida alohida ijralib turishini bilib oladilar. Ushbu she'r G'afur G'ulom she'riyatining o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatadigan salmoqqa ega ekanligiga ishonch hosil qiladilar.

Tayanch tushunchalar: G'afur G'ulom, "Vaqt" she'ri, obrazlilik, falsafiylik, vaqt, fursat, lahza, soat, oltin tarozi, olmos tosh, nurlar qadami, Gerostrat, inson umri.

Ikkinchi mashg'ulot: G'afur G'ulom – tarjimon.

O'tkazish shakli: taqdimot.

Taqdimotda G'afur G'ulom SHarq va G'arb adabiyotidan keng xabardor bo'lgani, fors, rus tillarini yaxshi bilgani, Bedil, Hofiz, Sa'diy kabi ulug' mutafakkirlar ijodini ishtiyoq bilan o'rgangani, Nizomiy, Jomiy, Pushkin, L.Tolstoy ijodi to'g'risida maqolalar yozgani, o'zbek o'quvchisini jahon adabiyoti durdonalari bilan tanishtirish maqsadida ulug' ingliz dramaturgi V.Shekspirning "Otello", "Qirol Lir", ispan dramaturgi Lope de Veganing "Qo'zibuloq qishlog'i", F.SHillerning "Vilgelm Tell" dramalarini, fors-tojik adabiyoti buyuk namoyandasi Sa'diy SHE'roziyning "Guliston"(hammualliflikda)ini, turk adabiyoti yirik vakili Nozim Hikmat, tatar shoiri Hodi Toqtosh, fors-tojik adabiyoti namoyandasi Abulqosim Lohutiy, tojik shoiri Mirzo Tursunzoda, ulug' rus shoirlari Aleksandr

Pushkin, Mixail Lermontov, Nikolay nekrasov, Vladimir Mayakovskiy she'rlarini o'zbek tliga mahorat bilan tarjima qilgani xususida fikr bildiradi.

Qo'llash: badiiy tahlil asoslari, tarjima nazariyasi fanlarining amaliy mashg'ulotlarida qo'llash mumkin.

Natija: Talabalar G'afur G'ulom tarjimalari badiiyati, "Otello", "Qirol Lir" tragediyalarida muallifning g'oyaviy maqsadi, G'afur G'ulomning jahon adabiyoti namunalariga qiziqishi sabablari, jahon adabiyotidagi ilg'or jihatlarni o'zbek adabiyotiga olib kirishni maqsad qilganini anglab etadilar.

Tayanch tushunchalar: badiiy adabiyot, tarjima, tragediya, "Otello", "Qirol Lir", "Qo'zibuloq qishlog'i", "Vilgelm Tell", "Guliston", rus tili, fors-tojik adabiyoti, teatr, san'at.

O'QUV-USLUBIY ADABIYOTLAR VA ELEKTRON RESURLARI RO'YXATI

Asosiy darslik va o'quv qo'llanmalar

1. Karimov N., Salohiddinov M., Nazarov B., Normatov U., SHarafiddinov O. XX asr o'zbek adabiyoti: Universitetlar va pedagogika institutlari bakalavr ixtisosini oluvchilar uchun darslik. – Toshkent: "O'qituvchi", 1999
2. G'ulom G'. Tanlangan asarlar. – Toshkent: O'zadabiynashr, 1953.
3. G'ulom G'. Asarlar. Besh tomlik. – Toshkent: O'zadabiynashr, 1964-1966.
4. G'ulom G'. Adabiy – tanqidiy maqolalar. Ikki tomlik. – Toshkent: "Fan", 1971-1972.
5. G'ulom G'. Asarlar to'plami. O'n tomlik. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1970-1978.
6. G'ulom G'. Tanlangan asarlar. Nazm va nasr. – Toshkent: G'.G'ulom nomidagi matbaa-ijodiy uyi, 2003.

G'afur G'ulom ijodi haqida qo'shimcha adabiyotlar

1. Yoqubov H. G'afur G'ulom. – Toshkent: "O'zadabiynashr", 1959.
2. Mamajonov S. SHoir va zamonaviylik. – Toshkent: "Fan", 1963.
3. Mamajonov S. G'afur G'ulom prozasi. – Toshkent: "Fan", 1966.
4. Mamajonov S. Uslub jilolari. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1972.
5. Nazarov B. G'afur G'ulom olami. – Toshkent: "Fan", 2004.
6. To'rabekova S. Til va uslub. – Toshkent: O'zadabiynashr, 1963.
7. Shukurov N. G'afur G'ulomning lirik poeziyadagi mahorati. – Toshkent: "Fan", 1966.
8. Akbarov A. SHoirning hayoti. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1973.
9. G'afur G'ulomning badiiy olami. Maqolalar to'plami. – Toshkent: "Fan", 1984.

10. Said Ahmad. Nazm chorrahasida. – Toshkent: “Yosh gvardiya”, 1982.
11. Sharafiddinov O. Xalq baxtining otashin kuychisi. “Birinchi mo‘jiza” kitobida. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1979.
12. Normatov U. G‘afur G‘ulom poeziyasining estetik prinsiplari. – “O‘zbek adabiyoti masalalari”, – Toshkent: “O‘zadabiynashr”, 1959.

Elektron resurslar

1. www.ziyonet.uz
2. www.e-tarix.uz
3. www.ziyouz.com
4. www.qr.natlib.uz
5. www.media.natlib.uz
6. www.diss.natlib.uz